

VJERSHA
DHE POEMA

BIBLIOTEKA
SHËTËTIT

84-1

1367

KIÇO
BLUSHI

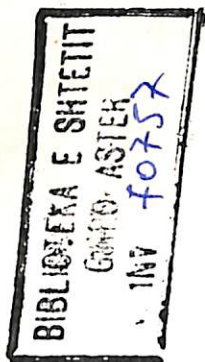
SONTE
DHE
NESËR
NË
MËNGJES

814-1
13 67

KIÇO BLUSHI

SONTE DHE NESËR NË MËNGJES

vjersha dhe poema

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

SONTE DHE NESËR NË MËNGJES

Sonte, e qeshura jote
nëpër qiellin e lagjes
ndahet në qindra copëza-thërrime.
Nesër në mëngjes, zogjtë,
para se të marrin fluturimin e largët,
do të fillojnë të ushqejnë këngën
me të qeshurin tënd të mbrëmshëm,
të ngelur e të shpërndarë
mbi të gjitha çatitë
e lagjes...

EKSKAVATORI 4 M³ DHE POETI

Si mijëra mendime
bien mijëra pika shiu.
Ekskavatori, mes baltës,
kovën e zhyt në tokën e lagur.

Sa mirë do të ishte
sikur çdo varg,
para se ta hidhja në shtyp,
thellë ta zhysja në tokën e dashur
për të nxjerrë prej andej
llucën që na ngjitet në çizme e në zemër,
që na pengon të shkojmë më shpejt te
e nesërmja,
që na pengon të shkojmë më shpejt
te pjesa më e mirë
e vetes sonë.

NATËN E MIRË, POLIC!

Kafenetë mbyllen.

Shoferët e fundit të urbanëve

nisen më këmbë për në shtëpi.

Batanijen e ftohtë të mesnatës shtërngojnë pas
shpatullave bulevardet.

Natën e mirë, polic!

Njerëzit këthehen në dhomat e ngrohta.

Era e bukës së thekur,

parfumi i çarçafëve të pastër,

e puthura e fëmijës në gjumë,

çelësi i abazhurit që mezi pret të shtypet,

kockat e lodhura që mezi presin të çlodhen —

ndihen deri jashtë

në asfaltin e lagur.

Natën e mirë, polic!

Jemi të rrethuar.
Kemi kaq shumë armiq.
Një sy duhet mbajtur zgjuar
që armiku i klasës, tinëz,
të mos na verbojë.
Natën e mirë, polic!

Nën mushamanë tënde
nata s'duhet të sjellë ëndrra
për krevate të ngrohtë,
për gjumë pa shqetësime.
Natën e mirë, polic!

Do të doja të të zëvendësoja sonte,
të shkoje sonte edhe ti te gruaja,
të shtriheshe sonte edhe ti i shkujdesur
pranë gruas,
pranë kalamajve,
pranë qetësisë,
Natën e mirë, polic!

Në kohëra të tilla
u dashkërka të mbajmë njërin sy hapur.
Ky sy sonte je ti,
nesër jam unë,
pasnesër im bir.
Natën e mirë, polic!

Sonte harron ti
qetësinë dhe ngrohtësinë e çarçafëve
që të flejnë njëmijë të tjerë
krejt të qetë,
që bllokada, tinëz,
sytë e lirisë të mos i nxjerrë.
Natën e mirë, polic!

ARMIKU I KLASËS

Gishtat mbushur me unaza,
një palë këpucë të arnuara në sup,
një thes me plehra nga koh' e Zogut,
një zë që rrënjët i ka në nostalgjinë për sulltan
Hamitin,
një sahat që kohën e mat allaturka,
një palë sy të mefshtë që shohin vetëm prapa,
një palë duar të vockëla e të bardha që djersën
e tjetrit lakmojnë —
me vete solli
në qytetin e studentëve
i fundmi i matrapazëve,
i fundmi i batakçinjve.

Erdhi,
si igrasia e banjos
kur çahet tubi i sifonit.

Erdhi

me shpresa të mëdha
nga bursa e studentëve
mos zhvaste diçka...

Ish-nëpunës i lartë i Zogut,
sot i përkulur, dashmirës, ikurak;
ish- «shtyllë e palujtshme e kombit»,
sot i pavlerë, qesharak;
ish-student në Francë a në Austri,
sot matrapaz profesionist,
profesionist batakçi.

Të gërmosh pak në shtëpi të tij
veç ëndrrës së perënduar të qypave me florinj,
veç tapive të djegura të tokave,
veç qejfeve, kabareve, prostitutave
do të gjesh diku
të fshehur me kujdes
diplomën për doktor: exellancë!
mbiemrin e fikur:

oxhak i lartë,
familje e lashtë

dhe fundin e tij e të fisit të tij,
dhe hirin hakmarrës të kohës,
që origjinën e tij
përfundimisht e mbulon.

FIERZA

Rrugë drejt maleve,
male drejt rrugëve.

Fytyra të njohura
që i kam parë
në kinokronikat e vjetra tashmë,
në kantieret që nuk ekzistojnë më.

Sa më shumë plaken dhe thinjen këta njerëz
aq më të mëdhenj
e më të fuqishëm
i bëjnë hidrocentralet.

URA E PRISHUR NË DHJETOR NGA DRINI

Format e grykës së Drinit
kanë humbur
nën mjegullën e shiut.

Rropama e marrosur e ujit
sjell dele të mbytura,
pisha e rrënjë të shkulura,
gurë që rrezikojnë
mundin dhe djersën e klasës.

Ura e prishur, e thyer, —
si një gojë e shqyer
me një fjalë të pathënë dot në mes.

Rrjedh e buçet e godet pa mëshirë
marrëzia e ujit.
Shi.

Drini nxjerr një U—U—U—U—U të gjatë
sa një vetëtimë.

Shi.

Punëtorët, me mushama të gjata e të zeza,
vrapojnë nëpër natë,

gjoksin t'i venë

ujit që rrjedh e buçet e shkallmon

pamëshirë

mundin e vitit.

Shi.

Drini e theu urën.

I këputi për pak kohë

marrëdhëniet e përditshme që kishim

me urbanin, me gjumin, me fëmijët,

me gratë.

Shi.

I shkreti Drin!

Akoma i beson

marrëzisë së tij,

akoma s'e ka kuptuar

që punëtorët

do t'ia shtrëngojnë fytin aq fort

sa sytë t'i lëshojnë,

natë e ditë,

xixa frike

që do të maten me miliona kw

energji elektrike.

Dhe urat
s'do t'i thyejë dot më,
dhe arat
s'do t'i përmbytë dot më.

PEISAZH NGA DRINI I QETUAR PAS NATËS SË DEVIJIMIT

Tani minatorët dhe sondistët
hedhin grepat mbi kurrizin e zbutur të Drinit
për të kapur jo peshk
po nënshtrimin e tij.

Buldozierët kanë shkuar në ofiçinë
të venë ndonjë dhëmb të rënë,
të mjekojnë ndonjë shpatull të plagosur
në luftë.

Është apo s'është ky Drini i mbrëmshëm
që lëpihet tani në këmbët tona si një mace
e butë,
që duket sikur mund të kapet
edhe me një grep të vogël peshku?!

GRUPI I PLASJES SË MINAVE

Dhjetëra ton dinamit
i futëm malit në gojë.
Rezistencën e telave,
rezistencën e nervave të tokës,
rezistencën e zemrës sate
dhe zemrës sime,
masim me ohmetër.

Megjithëse je veshur me peliçe,
dëbora
të ka nisur nuse.
Nga qielli vijnë mijëra telegrame:
«Qofshi të lumtur!»

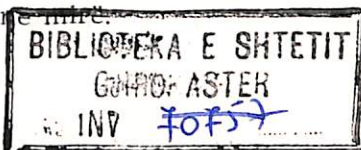
Mua, si zakonisht, më është skuqur hunda.
Ne shihemi mes flokëve të dëborës,
ne shihemi mes rezistencës së tokës,
ne ecim mbi dhjetëra ton dinamit.

Dhe e dijmë
se lumturia jonë
shpërthime masive bën
mbi tokë.

PELIÇJA IME NË VA TË DEJËS

Ti rri varur në gozhdë
pas derës së barakës, në kantier,
e trishtuar, e rrudhur, akoma e lagur.
Si një mik i mirë më sheh dhe hesht,
kurse unë s'e kam të vështirë
pyetjen tënde të dhimbshme të kuptoj:
«Do të ikësh përgjithmonë?»

Dhe mblidhesh shuk,
aty, pas derës së barakës,
si një grua e duruar që e përjeton ditëndarjen
krenarisht,
si një nënë e dhemshur në ditën kur do t'i ikë
i biri,
si nënat e mira që baltën, shiun, mundimet,
hallet, të ftohtit
duan t'i ruajnë për vete
pa u ankuar kurrë —
vetëm që djemtë të jenë mirë.

«Vërtet do të ikësh?»

Unë fut plaçkat në valixhe i heshtur
dhe them me vete se në kryeqytet do të vesh
xhaketa me modele të ndryshme,
xhaketa të ngrira, të stisura, të hekurosurat
me kujdes,

xhaketa që mezi të ngrohin,
xhaketa që kemi frikë
mos na ndoten, mos na ftohen, mos na lagen,
mos na zhubrosen,
xhaketa që vishen për sytë e të tjerëve...

Ti je si nënat

që dashurinë s'e kanë kurrë për sytë e të tjerëve
ashtu si dhembjen
s'e kanë kurrë për t'u dukur.

NË NJË XHIRIM TË DËSHTUAR FILMI

Ishte hera e parë
që shkoja në xhirim.
Ishte hera e parë
që më vinte turp
nga arti.

Gati blici!
Dhe me një shishe uji
regjisori lag
fytyrën e buldozeristit,
gjoja se ky
na qenka djersitur.

Dhe operatori, fap,
shkel sustën e aparatit.
Syri i objektivit
filloi të gëlltisë
fytyrën e habitur
të buldozeristit Selim.

Lëvizte i shkreti
brenda peliçes
si brenda morsës:
duhej të imitonte vetveten
(një vete që nuk e njihte),
duhej të shtrëngonte nofullat
pa asnjë arsye,
kot së koti.

Stop! — thirri papritur,
regjisori Kasëm.
Syri i objektivit
u shua
si një shkrepse.

— Duhet të rruhesh! —
tha regjisori, i nxehur.

— Shko në barakë
dhe vish
një tjetër këmishë.
Edhe peliçen
që e ke me vajra,
pisë,
hiqe!
Edhe fytyrën,
më ekspresive!
S'ka gjë se devijimi
u bë
gjashtë muaj më parë.

S'ka gjë se tani,
nuk ka më masive
shkëmbinsh.
Ti përfytyro
sikur mbi dallgë hidhesh,
sikur shkëmbinjtë do të hash
me dhëmbë,

sikur mbi ty
gurët bien me rropamë
nëpër natë.
Përfytyro se je baba
dhe në darkë të presin kalamajtë...
Ti, me një fjalë,
nuk pyet...

Për të mos na fyer,
buldozeristi Selim
papritur qeshi.
— Unë, vërtet, nga diskutimet tuaja
s'marr erë,
por, ama,
kurrë nuk e ha
ujin për djersë,
bojën e kuqe për gjak,
blicin për diell...
Të kishit ardhur, vëlla,
kur devijimi ishte devijim,
kur djersa ishte djersë,

kur gjaku ishte gjak,
kur Selimi ishte Selim . . .

Kjo ishte
hera e parë
që më vinte turp
nga arti.

— Dëgjo këtu, Selim!
Ne jemi artistë
dhe s'bëjmë një të thjeshtë
fotografim.
Ne duam të të ngremë lart,
në art,
se, për ne,
e zakonshmja, ordinerja,
s'ka vlerë . . .

— Më ler, vëlla,
të jem i zakonshëm
pavarësisht
nga dëshira tuaj.
Se ndryshe,
në atë filmin tënd
s'do të më njohin
as gruaja, as fëmijët,
as shokët . . .
Më ler,

kështu, si jam.
Nuk më pëlqen që ti
të më ngresh më lart
se ç'më kanë ngritur
Partia ime,
krahët e mi.

Kjo ishte
kënaqësia më e madhe
që më ka dhënë ndonjëherë
arti . . .

KUJTIM PËR RRUGËN «KOÇO ÇAMÇE»

Më zuri malli
për një grusht dëborë,
për rrugën që mban emrin e dëshmorit
Koço Çamçe
të vrarë në rrugën e fëmijnisë sime,
në rrugën me kalldrëm
pranë çezmës ku mbushnim ujë të gjithë,
pranë shtëpisë sonë,
kur nëna ime
akoma ishte nuse.

Nëpër muret e bardha,
që gratë e lagjes i lyejnë çdo vit me gërqele,
(kur shkrin dëbora)
ka mbetur diku
fëmijnia ime e bårdhë...

Kur çamarokët e vegjël
ckërmitin muret,

gjejnë akoma vizatimet tona me qymyr:
një pushkë, një yll, një top prej lecke...
Gjejnë akoma gërmat tona:
(Shkruanim më shumë në mure se në fletore)
«Rroftë Komandanti!»
«Rroftë Pushteti Popullor!»

Më zuri malli
për një kokërr dardhë,
për një dardhë që pikon me bujë
nëpër ullukët e teto Ulisë...
Ç'pikonin çative
të pjekurat dardha
që aq shumë gëzim
u sillnin fëmijëve!

Më zuri malli
për një shaka në familje.
Rrotull sofrës
të mbledhur të gjithë,
«një kope me fëmijë»,
hanim memeliqe,
hanim trahana
e pastaj këndonim:
«O Çurçill, o kokë ka!»...

Qeshte gjyshja me dhëmbët e rënë,
vëllai i vogël hundët fshinte,

nëna bëhej gati radhë për bukë të zinte,
ndërsa macja e plakur, e zezë,
një kockë lëpinte...
Kurse ne rriteshim, rriteshim shpejt,
pa duruar vitet të vinin,
pa pritur qimet
poshtë mjekrës të na mbinin.

Ç'më zuri malli
për gratë e gëzuara të lagjes,
që burrat prisnin pragjeve...
Netët me hënë vinin e iknin
ndërsa nënat prisnin e prisnin
të ktheheshin burrat
nga rrugët e largëta,
nga hallet e atdheut.

Po ja, u rritëm ne
dhe larg shkuam të gjithë.
Nënat mblodhën lotët në shami,
shamitë i fshehën nëpër xhepat e mësallave,
mësallat i kishin akoma me miell të bardhë
nga kulaçët e byrekët që na kishin bërë gjatë
natës
për të na uruar rrugë të mbarë
në mbarësinë
e ditëve që na prisnin.

Ç'më zuri malli,
për një grusht dëborë
dhe për një fjalë
prej nëne.

ATENTATORI

Emrin e tij
rrugët e Tiranës
e njohin vetëm si krismë.

Por kur nëna iu lut t'i therrte një pulë
ai tha:
«S'e bëj dot,
më dridhet dora
dhe sytë
mjegull më shohin...»

KËNGË DJEPI E KËNDUAR NË DY KOHË TË NDRYSHME

I.

I dëgjon, o bir,
nënat dhe nusët si qajnë?
Lëndink' e lotëve është
shtrati im i nusërisë,
lëndink' e lotëve është
zemra ime, biro.

I dëgjon nënat dhe nusët si qajnë?
«Mu në breg të detit
vapori ka dalë...
Ku vete, mos vafsh i gjallë?»

Mos m'u rrit shpejt, biro,
që koha të zgjatet më shumë,
nga zemra e nënës mos ikësh
si ikën nga mali një lumë.

II.

Fli, o bir, fli
të rritesh shpejt
të bëhesh burrë,
nga duart e nënës të ikësh
si ikën nga mali një lumë.

I dëgjon partizanët në oborr?
Në shi
për diellin këndojnë,
në shi
për beharin këndojnë,
në grykë të ujkut
për ty, që të rritesh, këndojnë.
Unë po hesht, biro,
që këngën e tyre
ta dëgjosh më mirë.

PËR NËNAT

Përse nënat tona
në të zeza visheshin,
sytë i kishin të mbytur në zi
që në moshën
tridhjetë e pesë vjeç?

Se në këtë kohë
ne ishim bërë burra
dhe atyre u vinte turp
nga botëzeza
dhe nga ne...

Se në këtë kohë
ato do të kishin patjetër të vrarë
o djaln,
o burrin,
o vëllanë.

Ndoshta kjo është arsyeja
që edhe në dasmat tona
nënat tona qajnë.

RRËFIM SEKRET I GJYSHES NUSES SIME

Na mbyllën të dy në një dhomë.
Mua zemra më rrihte, më rrihte
si dridhet një zog
i mbetur në shi.

Burri u ul mbi krevat,
mbi mëndafshin e kuq të jorganit,
të jorganit që e kisha sjellë në pajë,
në pajë-zezën që kisha sjellë në sepete, —
në sepete kisha futur zemrën time të vogël
që dridhej si një zog
i mbetur në shi.

Mëndafshi i kuq i jorganit u rrudh,
mua më pikoi në zemër.
Jastëku i qëndisur nga unë
aq net e aq ditë
si dëborë, si akull m'u duk.

Qëndroja mes dhomës e ngrirë
gati të plasesha në dysheme.

— Ngrije pak tylin, moj nuse!

Dysh apo as më je? —

Unë isha duke rënë

mbi dysheme,

kur dora e tij

tylin

nga sytë

po më hiqte...

... Të nesërmen në mëngjes u zgjova e para
e trembur:

Të çohesha apo të bëja sikur flija?

Nuk i dija huqet e shtëpisë

ashtu si nuk i njihja

fytyrën dhe duart e tij.

Palëvizur qëndroja nën jorgan

se nuk doja që ai të zgjohej,

se nuk doja që ai të shihte

brenda syve të mi

të mbushur me lotë.

Por ai më ndjeu pas pak

e me zë të ngjirur

nga rakia e nga këngët

më tha me inat:

— Akoma s'qenke çuar

Kaq vonë zgjoheshe te jot ëmë?
Kush do t'i lajë enët e dasmës, aneja?

Erdhën të më shohin të hënën pasdite
me pasta, me torta e bakllava
të gjitha gratë e fisit tim.
Më hoqën mënjanë e më pyetën
si pyeten nuset,
si ngacmohen nuset.
Vetë pyesnin,
vetë përgjigjeshin.
Unë heshtja.
Ç'të thosha?
Ç'të tregoja?
Më kishte mbytur turpi.

Përse ka lindur vallë ky zakon
që të hënave pasdite
nënat, e gratë, e motrat
nuseve u shkojnë
me torta?
Që, të paktën, me sherbet
nusja zemrën ta ëmbëlsojë.

Pastaj,
linda
fëmijën e parë.
Gjithë dashurinë për jetën

e derdha te fëmijët
që më lindën njëri pas tjetrit.

E kam dashur burrin?
Nuk them dot jo.
M'u thaftë goja!
Ai është baba
i fëmijëve të mi . . .

BARDHËSI

Përse stërgjyshërit
shtëpitë i bënin me frëngji?
Që të mos u futej nata në sy.

Përse e kemi kostumin kombëtar të bardhë?
Përse kemi mbajtur qeleshe të bardha?
Që shqiptarishqiptarin
të mos e vriste në terr.

Përse lahuta nxjerr tinguj të bardhë?
Që nata
të mos na i hante këngët.

FJALËT E FUNDIT TË GJERGJ KASTRIOTIT

Te bregu i detit,
buzë Shqipërisë,
ka një qipariz —
atje lidhni
kalin tim.

Përmbi kalë,
mbi dori,
hapeni flamurin tim —
atje vini
shpatën time.

Era kur të fryjë,
deti kur të nxihet
kali do vrapojë —
nëpër Shqipëri
shtëpi më shtëpi.

Qielli kur të çahet,
shihni ju flamurin
përmbi kalin tim —
që vrapon, vrapon
burrat burrëron.

Në mes të flamurit
flakëron liria,
vdekja fle te shpata ime —
turk, o turp i zi
turp, o turk i zi.

MOTIV NGA VITI 1920

«Gabriele d'Anuncio dërgoi në Shqipëri dy motoskafë me 30 milion fishekë. Oficerët, të cilët shpunë këto në Shqipëri, janë të ngarkuar të japin urimet më të mira të poetit për çështjen shqiptare».

10 shtator, 1920.

(Nga shtypi)

Ulëri sa të duash, Gabriele d'Anuncio,
çirre gjoksin tënd me artikuj e protesta —
të vrarët tuaj të Vlorës,
legjionarët e tu romakë,
nuk u ngritën dot më këmbë
të dëgjonin urimet e tua emfatike;
nuk i morën dot 30 milion fishekët e tu.
Nuk i mbushin dot pushkët
30 milion vargjet e tu politikë
për të vrarë
një milion shqiptarë.

Në këtë tokë
nuk ka të vdekur pushtonjës
që mund të ngrihet sërish më këmbë.
Ata janë të varrosur thellë, përmbys,
trazimthi, —

tamam ashtu si thua ti.

Vaditi me vargje,
përjetësoji me penën tënde vrasëse.

Ata janë të harruar dhe historia s'bën gjë tjetër
veç hedh vazhdimisht mbi varret e tyre
harresën.

Thurr vargje të tjera me fishekë,
natë e ditë thurr;

nga gjoksi yt i zi, i ndyrë e i përdhosur
le të dalin mallëkime të tjera,

poezi të tjera vrasëse, —
Manlio Pistoni nga Xoka

me njëzetvjeçarët e tjerë që ti i dërgon këtu,
këtu ka për të ngordhur
që ditën e parë të mësymjes.

Me 30 milion fishekët e tu
ti nuk doje të vrisje vetëm shqiptarët;
ti vrave dhe vret vazhdimisht
të gjithë ata italianë
që mbushin pushkët dhe sytë
me plumbat
dhe vargjet e tu.

MARIA STJUART

Gjakderdhja
është syri i mbretërve.

Ti s'mund ta shihje botën me tjetër sy,
ti s'mund ta ngrije fronin mbi tjetër mbështetje
veç mbi rrënjët e gjakut.
Ti s'mund të kishe tjetër gjuhë
veç gjuhës së gjakut.

Më kot i ke futur historianët në telashe
gjatë këtyre pesëqind vjetëve,
më kot ngrihen pyetjet absurde
rrotull emrit tënd të përgjakur:
Ç'është Maria Stjuart?
Vrasëse
apo shenjtoze?

Bibliotekat e botës
më kot i stivosin këto pyetje.

Deri sot nuk është gjetur një mbret
që të mos ketë hyrë në histori si një Makbeth,
që të mos ketë dalë nga historia si një Zogoll, —
ndryshe, mbreti s'quhet mbret,
mbretëresha s'quhet mbretëreshë.

Më kot artistët, lakenj të oborreve,
në kokë
të venë kurorën e pasionit pa cak,
më kot shkencëtarët deshifrojnë sonetat e tua
dashurore.

Ti mbetesh një përmendore gjaku
e zbukuruar nga tantellat e mëndafshta
të sonetave të tua;
ti je fytyra e zbuluar e të gjithë mbretërve
prandaj dhe kolegët të vranë.
Nuk të vranë për vrasjet, jo,
se ndryshe të gjithë duhej më parë
të ekzekutonin veten,
por se nuk dite të tregoheshe e pafajshme,
shenjtoje,
perëndeshë e drejtësisë tokësore.

Ky ishte faji më i pafalshëm
i kurorës mbretërore.

Gjakderdhja
është syri i mbretërve.

Është gënjeshtër e shpikur nga mbretërit
të thuash
se pasioni i dashurisë të çmendi
të vrasësh burrin.
Jo!

Gjaku mbretëror
nuk mund të ketë të tjera rrënjë
veç gjakun,
kurora mbretërore
nuk mund të ketë të tjera gjethe
veç kufoma.

RAPSODI E RE PËR QIELLIN

Në këtë shekull të njëzetë,
në këtë shekull që disa e quajnë me mburrje
shekull elektronik,
superfuqitë grinden e zihen e theren
për të vendosur mbi qiejt e popujve
kufij ushtarakë.

Kufij mbi sytë e popujve.
Mbi kokën e çdo qytetari
një aeroplan ushtarak
hije lufte lëshon.
Mbi kryet e çdo populli të vogël
jo më pak se një satelit spiun
gjumin e fëmijëve e të porsamartuarve,
grevat, protestën, të gjitha lëvizjet
e proletariatit
ruan nga lart.

Më shumë se kurrë,
si një monedhë e vjetër
me të cilën s'blen dot asgjë,
fjala liri,

e përdorur aq shumë nga renegatët
dhe presidentët

në mikrofonët e tyre,
ka humbur çdo kuptim
duke përjashtuar, sigurisht,
lirinë e aeroplanëve ushtarakë për të hedhur
bomba,

lirinë e satelitëve spiunë për të përgjuar,
lirinë e superfuqive
për të bërë grushte shteti
mbi kokat e popujve.

Në këtë shekull të njëzetë,
fatkeqësisht,
ka dhjetëra shtete
dhe mijëra miopë
që satelitët spiunë
i quajnë yje,
që aeroplanët ushtarakë
i quajnë shpëtimtarë
të qiejve të tyre.

Ne, për vete,
s'kemi për të lejuar kurrë
që aeroplanët e huaj
të na e katandisin qiellin
të vockël, të vockël, të vockël
sa syri i një aparati televiziv.

Mbi këtë tokë s'do të ndodhë kurrë
që një sy i panjohur
të na fotografojë, fshehur nga lart,
fluturimin e zogjve,
sepse edhe në krahët e tyre ne shohim
një pjesë të lirisë
dhe të pavarësisë.

Askush s'do të mund të na fotografojë nga lart
as kumbullat kur na çelin.

Sepse e dimë,
që atë vit,
ndoshta. përgjithmonë,
lulet e kumbullave do të na digjen
dhe raki
për dasma e inagurime
s'do të kemi më.
Dhe grurë, sigurisht,
s'do të kemi më.

Në negative mikrofilmash
vizionet e kokave të qethura të kalamajve,
që luajnë në oborret e shkollave, buzë lumenjve,
s'do të na i mbledhë kurrkush.

Sepse e dimë
që nga ajo ditë
fëmijët do të na ngelen —
shkurtabiqë.
Dhe, me siguri,
që nga ajo natë

s'kanë për të na lindur më —
gratë.

Sepse pushtimi i qiejve do të thotë
pushtim i mushkërive të çdo njeriu,
pushtim i mundësisë për të pasur gjelbërim.
Pushtim i qiejve do të thotë
pushtim i horizontit të syve,
pushtim i pavarësisë së motit,
pushtim i të drejtës për të pasur
ciklin e zakonshëm të shirave, të dëborës, të erës,
ciklin e natyrshëm për të qenë fëmijë,
adoleshent, burrë, plak.

Pushtim i qiejve, në fund të fundit, do të thotë
heqje e të drejtës
për të mbajtur kokën lart.

Kur qiellin e shpon tejprtej
kamera e një aeroplani spiun
nga të gjithë fjalorët duhet fshirë menjëherë
fjala më e qartë, më e pavarur, më e pastër-qiell,
fjala më e preferuar e të gjithë poetëve dhe të
dashuruarve — qiell,

fjala më e lirë, më krenare-qiell. . .

Kur kam qenë më i ri
kam pas bërë këtë vjershë:
Këpusni një copëz qiell
nga qielli i lirë i Shqipërisë
vendoseni atë midis mijëra copa qiejsh të tjerë-
qiellin e vendit tim kam për ta njohur menjëherë
për të vetmen arsye
sepse në të
yjet
janë yje.

1 M A J I

Ka një ditë viti
kur qielli merr ngjyrën e gjakut,
kur ora e kuqe e diellit
thërret e buçet:
Hapat e mi
të çojnë në komunizëm! —

Kjo ditë është
1 Maji.

Ka një ditë viti
kur renegatët dhe revizionistët
veshin këmisha të kuqe,
mbajnë fjalime, bëjnë deklarata
për pajtim vëllazëror
të klasave armike. . .
Dhe rrugët e paqes i kthejnë në autostrada,
në parqe verore ku fjalët e bukura bëjnë piknike,

në lëndina me luleshqerra, ku çdo luleshqerrë është
një reformë. . .

Por kjo ditë s'është, jo,

1 Maji!

Ka një ditë viti
kur era zë e fryn më fort
dhe dafinat prej cellofani të renegatëve,
luleshqerrat, pikniket, fjalët-trëndafila,
para se të vijë vjeshta
fshesaxhinjtë i hedhin në koshat e plehrave
së bashku me reklamat e fjalimet e përbetimet,
së bashku me flamurët e ngjyrosur me bojë të kuqe
(kujtimi i Çikagos!) —
të gjitha të parafabrikuara një natë më parë
në zyrat e bankave
apo të ministrive të brendshme
(në kujtim të Çikagos!)
Kurse era fryn fort. . .
Hyn në mikrofonat dhe në kamerat televizive,
hyn në fjalime, në buzëqeshjet e revizionistëve,
në citatet e marra nga Lenini,
në flamurët që skuqin
(në kujtim të Çikagos! — thotë oratori vetulltrashë).
Dhe era fryn më fort,
dhe era thotë:
Flamurët janë të kuq

sepse janë lagur në sheshet e Pragës me gjak,
sepse janë ngjyer në tokën e Polonisë me gjakun
punëtor..

Në tribunën qëndrore
era fryn akoma më fort,
këmishën e kuqe të oratorit vetullzi e shpalos
për t'u dukur nën të
smokingu i aristokracisë,
këmisha e zezë fashiste —
ky është
1 MAJI!

T A D I S H

Një njeri që s'dashuron dot kurrë
gruan, tokën, shokët, qiellin e atdheut, prindërit,
një njeri që nuk urren dot tërësisht
armikun, meskinin, mikronjeriun, burokratin,
dhe më në fund, edhe ai që pajtohet e bën sikur nuk
i sheh

të gjithë këta mikronjerëz —
është si një armë e thyer,
është si një armë e hedhur në fushën e betejës
dhe ngelet aty
që ta marrë errësira, mosgjëja.

Dhe në qoftë se kjo armë
nuk do të vrasë dot dashurinë dhe urrejtjen tënde,
ta dish, —
ajo patjetër nesër do të vrasë
dashurinë dhe urrejtjen
e shokut tënd.
apo të birit tënd.

MARRËDHËNIE

Përse qan qielli, babi?

Nuk e di.

Përse u zemërua lumi, babi?

Më ler rehat.

Po lulet, vdesin?

Ik, se më vdiqe.

Ti mos vdis, babi, ti mos vdis!

Zhduku, të them!

Po bombë atomike ke në xhep ti, babi?

Thyej qafën, dreq!

Si thua, ba, ia hedhim vdekjes, që ty don të të
marrë?

Kush tha që don të më marrë?

Ti, ba, ti the...

Mos qaj, shejtan, se do të të rrah....

Ç'do të bënim ne
të rriturit, të pjekurit, të moshuarit,
sikur njerëzit që duam
të na silleshin kështu?
Kurse fëmijët,
megjithatë,
na puthin...

FAMILJARE

Kur vonohet gruaja,
akrepat e orës
të mbijnë në sy.
Të duket sikur
më shumë qan djali
dhe soba
më tepër nxjerr tym.

Kur ora shkon dhjetë, njëmbëdhjetë
të ngjan sikur
korbi i Edgar Poes
vërtet troket në xham.

Dhe kur gruaja
shkallët e apartamentit
më në fund i ngjit,
bën sikur fle, po nuk fle,
qindra pyetje të cimbisin nervat,

pyetje të kota, si korba të zinj,
që hyjnë nëpër qiellin e syve
si në shtëpinë e tyre. . .

Grindesh. Zihesh. Bërtet.
Gruaja të sheh me qetësi,
ndoshta dhe buzëqesh
me thumb e ironi,
sepse vetëm ajo
ka fatin e keq e të zi
të shohë se si
brenda qiellit të vockël të syve të burrit
mund të fluturojnë
qindra korba të zinj. . .

KAM TAKUAR NJËHERË NJË NJERI...

Kam takuar njëherë një njeri
që tërë jetën
s'kishte pasur asnjë hall,
që kurrë me askënd nuk dinte të zihej,
që shefit kurrë nuk i kundërshtonte,
që i pëlqente të mos binte në sy nëpër mbledhje,
që kurrë nuk kishte thënë plot gojën: «po» ose «jo»,
që kishte mbledhur para në arkën e kursimit,
që për çdo sezon kishte kostum përkatës
(për të mos rënë në sy vishte vetëm një),
që televizorin e frigoriferin s'e kishte problem,
që shokun e ri e mbante
sa ç'mban njeriu
biletën e urbanit.

Kush e njihte nga larg
me të drejtë mund të thosh:
ai është më i lumturi i të lumturve,

më i qeti i të qetëve...
Lum kush do ta marrë për burrë,
lum ajo zyrë
që e mban në punë...

Po pas një viti
gruaja e la
dhe asnjë shok apo mik nuk u gjend
të ulej me të në tavolinë,
t'i thoshte me zemër një fjalë të mirë,
t'ia pinte kafënë e hidhërimit e t'i jepte të drejtë,
të hidhte poshtë fjalët e gruas
të thëna pas gjyqit:
«Shpëtova nga një gjysmënjeri
me zemër allçie...»

NË ORGANIZATË

E turpëruar,
ajo ul kokën.
Nga fundi i sallës
dikush ngre dorën:
— Si është e mundur
që dashurinë
(gjë kaq delikate!)
ta bëjmë çështje
organizate?
Ç'na duhet ne
të varim në rend të ditës
zemrën e shoqes sonë,
Afërditës?
Ç'na duhet ne:
e la
apo s'e la? —

Në sallë
qetësi e rëndë

ra.

Ç'mendonte, vallë,
shoqja jonë,

Afërdita?

A mund të hynim dot
në zemrën e saj
siç hyn në dhomë
drita?

Apo kështu
ia vrisnim sytë,
ia shkelnim zemrën
«gjë kaq delikate?»

Po sekretari
nga presidiumi u ngrit
dhe tha:

— Ti, o Mete,
sytë i paske
vetëm për vete.

Vetëm mishi
i zemrës sate të dhemb.
Shkurt,
ti na qenke

indiferent.

Ndaj, pa vonuar,
në mbledhjen tjetër
indiferentizmi yt
duhet diskutuar...

Ajo e turpëruar;
me sytë e mbushur,
me drojtje, turp e lotë
nuk di
ç'të thotë...
Kur salla është
e mbushur plot
me shumë të mirë
shokë.

Para syve të saj
organizata po ndan
hidhërimin dhe gëzimin
në dhjetëra copë.

MOMENT LIRIK NË MAJ

Ti mbaje në dorë
një pankartë të kuqe,
unë një flamur të vogël
dhe një tufë me lule
nga lulet e vazove të nënës.

Me fustan të bardhë
nën shiun e ngrohtë
ti ecje e lumtur,
e lirë të dashurosh,
të urresh,
të brohorasësh,
të mbash lule,
të duash të nesërmen,
të ecësh në tokën tënde.

Me flokë të lagur
nga shiu i Majit

ti u ktheve në shtëpi
me gjoksin e mbushur me ajrin e Majit,
ndërsa lajmet e televizorit jepnin kronikat
e bulevardeve të Romës e të Parisit
ku moshataret e tua, po atë ditë,
tërhiqeshin zvarë nëpër trotuare
nga policët me kafka të bardha e me surrat
prej plastmasi,
që gjakosin me shkopinj të prej kauçuku
flokët e rinisë,
buzët e rinisë. . .

Dhe kushedi përse
ti ndjeve nevojë të dilje përsëri jashtë,
të më kërkoje mua,
të ecje pranë meje,
të më thoshe fjalë të lira,
fjalë pa pranga,
fjalë pa drogë,
fjalë që s'treten në qiell
po mbijnë në tokë
bashkë me grurin,
me shinat,
me rrugët,
me barin.

e ditës së parë
të Majit të Kuq.

BUZË SHKUMBINIT, NË ELBASANIN E HEKURT

Pa këngë dhe pa valle në sy,
pa kostum kombëtar në shpirt,
pa bukë, pa abetare, pa hekur,
pa një klasë punëtoare të vetëdijshme për rolin e
vet,
pa njerëz që nuk kanë frikë të ta thonë të vërtetën
në sy

edhe kur je ministër,
liria e çdo populli, shumë shpejt,
si një hurmë e pjekur
do të bjerë vetë
në ujërat e verdha
të bankave të huaja.

Mjerë kush trupin e ka rastësisht në këtë kohë
po shpirti i pikon, si një hurmë,
mbrëmjeve të vagëlluara

mbi ujërat e verdha
të shekujve
gjysmë të vdekur.

Jam midis njerëzve
që eshtrat e Shqipërisë
do t'i bëjnë
çelik.

PUSHTIMI I ÇEKOSLLOVAKISË

Atë mëngjes
mbi Evropë
ra shumë shi
e tepër mjegull.

Ne rrinim në oborr të parkut automobilistik
larg, në Va të Dejës,
me gazetën e lagur në duar.
Lexonim lajmin e zi
dhe flisnim për ty,
Çekoslovakia.

Atë mëngjes
s'di se kush nga ne
e gjeti një hartë.
Gishtat tanë të vajosur, të trashë,
trupin tënd kërkuan mbi Evropë
si një plagë.

Ne shihnim
si futej dora e huaj
në gjoksin tënd, Çeki.
Të kujt do të ishin vallë
fëmijët e tu të nesërm?

Nuk ishte e vështirë të kuptohej
se ç'do të thotë
në një mëngjes me shi
(për dhjetë aspra
apo për dhjetë korona?)
ta kesh të shitur Partinë.
(Kush, pra,
me shitblerjen e partive u marrka?)
Dhe komunistët, të përgjumur t'i kesh,
dhe anëtarët e byrosë politike
kuklla gome a plumbi t'i kesh,
dhe vetë të zgjohesh e të shohësh
po atë mëngjes me shi
se gjatë natës
nën vete ke pasur
një tank,
se në vend të gjumit
në sy ke pasur
gjak,
se në vend të bukës
në darkë do të hash
tradhti,

se në vend të muzikës
në radion zyrtare
përgjumësh do të dëgjosh
demagogji:
Sovranitet i kufizuar.

Cili, pra, qenka
kuptimi i lirisë?

Që nga kjo ditë
në shtypin revizionist
kur thuhet liri
me mend duhet shtuar:
e kufizuar;

kur thuhet
u bë kjo marrëveshje
duhet pyetur vetja:
Cila parti u shit?
Veç naftës, fuqisë punëtore, grurit e makinave
sa përqind e lirisë së njeriut
do të jetë e kufizuar?

Larg, në Va të Dejës
fryn shumë erë,
bije shumë shi.

Larg, në Va të Dejës
nuk do të fryjë kurrë
era e superfuqive
që i shuan sytë e hidrocentraleve
si sytë e një të vdekuri,
që dyert e shpirtit të popullit
i shkallmon
si dyert e shtëpive të braktisura.

* * *

E kush ia mohon buzëqeshjet shiut?

Nuk kini parë shi të gëzuar,
pika të vogla, si mijëra buzëqeshje të tokës,
pika që luajnë valle nëpër brazda e nëpër fletë misri
duke hapur fustanet e kaltëra
si në festën kombëtare të ditës së verës?

Shi i gëzuar, i mbarë, i urtë, i mënçur, bujar —
lage deri në palcë trupin tim,
futu thellë në tokën time pjellore
që nesër të kemi drithë më shumë,
që nesër të kemi bukë më shumë,
që nesër të kemi gjelbërim më shumë,
që nesër të kemi shëndet më shumë.

B A B A I

Mbrëmjeve, te dera e shtëpisë,
në qafë i varen
gjashtë fëmijë.

Vjen në shtëpi
një herë i lodhur,
ulet në sofër
gjashtë herë i çlodhur.

Gjashtë buzëqeshje,
si gjashtë pëllumba të bardhë,
futen çdo mbrëmje në jetën e tij
gjashtë herë të gjatë.

PËRSE NUK U INÇIZUA ESTRADA E NJË FSHATI NË DEVOLL

Përgjegjësi i vatrës së kulturës,
shoku Fejzi,

përdori të gjitha mënyrat
të dëbonte bilbilat
nga koriya pranë vatrës së tij.
Po bilbilat iknin nga një degë jeshile
dhe në një tjetër uleshin
si për inat, si për çudi
të përgjegjësit të kulturës,
shokut Fejzi.

Se ishte pranverë
dhe ata drej zogj me pendë të arta,
me atë zë aspak «aktual»
se nga e kishin marrë vesh
që në kooperativë kishte ardhur
Radio Tirana.

Se ishte pranverë
dhe lopa e Muços
atë ditë të zezë
si për inat, si për çudi,
qiellin e shpoi
me zë dhe me bri.

Se ishte pranverë
dhe macet e fshatit
mbi çatinë e vatrës
të shokut Fejzi
guxonin të bënin
dashuri.

Gjithë ditën ngelëm pa inçizuar
se zogjtë nga dritarja nuk iknin,
se lopa e Muços çdo minutë pëlliste,
se macet ishin indiferente për inçizimin,
se gjeli i nënë Lulushes ish çmendur,
se dega e kumbullës së çelur,
pa mëshirë trokiste në xham.

Se në pranverë
çdo gjë është krijuar për t'u hedhur
në shiritin manjetik të trupit tënd,
të syrit tënd,
të veshit tënd,
të zërit tënd.

P A S S H I U T

Toka mori atë që i duhej
për të pjellë
miliarda jetë.

Edhe ne
pas çdo kritike,
si pas çdo shiu,
në kokë na lindin mendime të reja,
ashtu si lind bari i ri
në tokat djerrë.

BALADA E TRENIT

Të ka në krahë.
Ti ec me këmbët e tij,
mbi shinat e tij.
Të ka futur të gjithën në gjoks,
kalon mbi ura e në tunele
që ty të të çojë më shpejt
aty ku të presin.

Për herë të parë i vjen keq
që nuk ka gjuhë,
prandaj vërshëllen i shqetësuar,
prandaj gulçon si bishë.

Po të çon me krahët e tij
në stacionin e ndarjes.
S'ka kohë të trishtohet.
E presin të tjera stacione,
të tjerë njerëz,
të tjera kantiere.

Jeta e tij qenka
të udhëtojë vazhdimisht
e vazhdimisht
njerëzve t'u shërbejë.

PRANË MINATORËVE

Njerëzit mezi duken
kur i sheh nga larg.

Po kur futesh brenda në tunelin e plasjes,
disa metro thellë nën tokë,
me bark në ujë e mal mbi shpinë,
mes pluhurit të dinamitit që s'pyet për dhembje koke;
kur fut kapsollat dhe ndez fitilin,
kur ngjit me vrap monopatin për të mos u hedhur në
erë

kur ndez një cigare në tymin e ankthit: Akoma?
kur pranë vetes sheh fytyrat e minatorëve të lodhura
nga vrap

njerëzit të duken male
kurse vetja
e vogël...

Pranë sakrificës së tyre
më shumë e do jetën,
bëhesh më i gjerë, më i ndershëm, më i drejtë —
ndaj vetes, ndaj të tjerëve, ndaj botës.

NËNA E KANTIERIT

Kur në barakat tona futesh ti
me çarçafë të bardhë dhe ndërresa të pastra në
duar,

na duket sikur sjell me vete,
në atë kantier të largët verior,
zembrën e nënës të secilit prej nesh.

Në zemrën tënde të madhe
mund të futemi të gjithë ne, nënë Sanije,
të lodhur, gjithë baltë,
me rroba të mbytura nga pluhuri i tuneleve.
Por ti kurrë s'na ke thënë e alarmuar:
Kujdes! Fshijini këmbët te pragu!
Më bëtë pis!
Mos hyni!

Zëri yt me tingëllim prej nëne të mirë
na ngroh më shumë se soba e barakës

sepse ti je zemërgjerë dhe e urtë si toka,
që kurrë s'ankohet,
që mban mbi supe
kaq shumë njerëz punëtorë.

V A T A

Ju nuk e njihni Vatën,
atë plakun thatim
që ka zbritur
nga erërat e Vermoshit,

atë burrë të gjatë gjithë eshtra
që, kur të thotë:

«Mbrëmja e mir'!»,
të duket sikur
papritur ndodhesh
mes bjeshkëve.

Ju nuk e njihni Vatën,
karpentierin e kantierit tonë,
atë plak të urtë që gjithë jetën e kaloi
me pushkë në sup
dhe natë e bishtuk
në sy.

Në Va të Dejës e pashë Vatën
duke u grindur në sportel
për një biletë teatri.
Kurrë s'e kishim parë atë njeri të urtë
të shtyhej e të shamatohej
te dera e klubit,
te sporteli i mensës.

Të nesërmen, në mbledhjen e kolektivit
kupa e qiellit kishte rënë mbi flokët e thinjur të
Vatës
sepse edhe emri i këtij plaku të urtë ndodhej
në listën e atyre
që duhej të bënin autokritikë
meqë kishin «thyer
dyert e artit...»

THYERJA E NATËS

poemë

I.

Nata na hynte dikur

në sy,
në trup,
në bukë,
në rroba,
në këngë.

Me një pishë në dorë
si me sëpatë
fisi im mundohej
errësirën të çante më dysh,
po copat e territ ngjiteshin shpejt —
aq shpejt
sa ç'ngjitet nata
kur e çan më dysh një vetëtimë.

2.

Sonte,
i ulur më gjunjë mbi tokën e vet,
populli im mbush gotat e syve
me dritë.

Sonte,
njëherë e përgjithmonë,
shuhet kuptimi i fjalës frëngji,
sonte shëmbet njëherë e përgjithmonë mundësia
që trupin e kombit tim

ta ndjekë errësira nga pas;
sonte do të na lindin fëmijët e parë
që s'do të dinë kujt i thonë
pishë, kandil, bishtuk, qiri.

Prandaj propozoj që në fjalorët e ardhshëm
kuptimi i fjalës natë,
brezave që vijnë,
t'u shpjegohet afërsisht kështu:
nata ka qenë pjesa më e madhe e jetës
kur një popull
veten nuk ka mundësi ta shohë mirë
ku është,
si është,
si do të jetë.

Nata ka qenë koha
kur një popull
pa e kuptuar
mund të hajë sytë e vet
po qe se nuk ia kanë ngrënë më parë të tjerët.

Nata ka qenë koha
kur nga dhimbja, uria, errësira,
njeriu mund të hajë këngët e veta,
gjuhën e vet
fëmijët e vet,
lirinë e vet.

Nata ka qenë koha
kur të pushtetshmit
ushqeheshin
me mishin
e lirisë së popujve të vegjël.

3.

Sytë e popullit tim
kurrë s'janë shuar
nga gishtat e zinj të natës.
Kur koha s'pille dot vetëtima,
xixa e plumbit tregonte nëpër terr
se si

e nga duhej ecur.
Netët nuk çahen dot kurrë,
rrugët e historisë nuk gjenden dot kurrë
pa qelshen e bardhë në sy,
pa kostum kombëtar,
pa lahutë në gishta'
e, mbi të gjitha,
pa vetëtimën e pushkës
në supet e kombit.

4.

«Pak dritë! Pak dritë! Pak dritë, o shok, vëlla!»

Dhe kur s'kishim plumba
dikush, si Naimi,
trupin digjte
për të ndriçuar rrugën.
Dikush, si Migjeni,
mushkërive u vinte flakën
me klithmën-vetëtimë:

«Pak dritë! Pak dritë! Pak dritë, o shok, o vëlla!»

Po nata mbetej natë
si një gur i rëndë dhe i palëvizshëm varri
mbi kokën e së nesërmes.

5.

Të parën gjë që bënte e zeza natë —
hante këngët,
gëzimin në sytë e kombit,
hante dëshirën për dritë.
Pastaj fillonte zhdukjen në seri të njerëzve
që rrugën ndriçonin:
«Pak dritë! Pak dritë! Pak dritë, o shok, o vëlla!»

Po në kohën e Partisë
nga kjo tokë
njëherë e përgjithmonë u fshi
kalendari i vjetër,
cikli i zakonshëm
i ardhjes së natës.

6.

Socializmi është
drita e të gjithëve,
dita e ditëve.

Socializëm do të thotë të kesh sy,
të shohësh veten tënde drejt,
të barabartë midis të barabartëve
të shohësh kombin tënd pa pasur turp,
të shohësh gjithë botën krenarisht,

të punosh, të gëzohesh, të dashurosh, të bësh
fëmijë

pa pasur frikën e natës në sy,
Pa ndier peshën e territ në trup
në bukë,
në rroba,
në këngë
e në liri.

Socializëm do të thotë
elektrifikim i përgjithshëm i vetes.
Ndaj çdo ruazë, të kuqe o të bardhë,
çdo nerv duhet ta lidhim me sistemin
e përgjithshëm elektrik të Republikës,

që nesër askush të mos na dalë përpara
me natën pronë private,
Që nesër askush të mos na djegë rrugën me
kandilë e pisha kanunesh,
që nesër nata të mos na lerë asnjë trashëgimtar,
që nesër askush të mos ndihet mbi tokën e vet
i vetmuar,
i huaj,
i tepërt.

7.

Sonte
qielli nuk të bije fare në sy

me atë monotoninë e përjetshme të yjeve
sepse toka shqiptare
është krejt e elektrifikuar.

Sonte,
i ulur më gjunjë mbi tokën e vet,
populli im pi dritë,
pi gëzimin e dritës.

Më tepër se cilido popull tjetër në botë
populli im sonte është i ngopur
me gëzimin e bardhë
të dritës.

1970

PENSIONI I BABAIT

poemë

Dyzet vjet shofer,
dyzet vjet
në buzë të aksidentit.

Lajmet e lindjeve të fëmijëve,
lajmet e gëzuara apo të hidhëruara
të lagjes
dhe të atdheut
ai i mirrte në rrugë.

Natën vinte,
natën ikte.
Në mes të natës na zgjonte të gjithëve.
Në mes të odës,
në një tepsi të madhe,
ai derdhte kumbulla, rrush, mushmolla
e na thosh:

Hani, fëmijët e babait!
Rrituni, bij të babait!
Të nesërmen nuk e gjenim në shtrat —
kishte ikur.
Natën vinte,
natën ikte.

Po dhoma
për disa ditë
mbante erë kromi,
erë deti,
erë drithi.

Mbi të gjitha erërat,
era e naftës
nuk hiqej nga çarçafët,
nuk hiqej nga govata,
nga meraku
dhe nga duart e nënës.

Dhe kur e prisnim
e nuk kthehej,
me mamanë e shqetësuar përpara,
të gjithë ne fëmijët
dilnim në mes të natës
andej nga agjenci e vjetër,
andej nga Kulleiri.
Se ishin kohë të trazuara,

se bandat kishin vrarë disa shoferë
që drithin e pushtetit popullor
e çonin malësive...

Prisnim me ankth
të vezullonte ndonjë sy makine
tutje, nga rrug' e Elbasanit...
Ku kishte ngelur?
Mos ishte rrëzuar?
Ishim shumë fëmijë,
të gjithë të varur
në supet
e në timonin
e babait.

Ktheheshim në shtëpi
vetëm kur ndonjë shofer i vonuar,
për të na qetësuar,
na thosh:
«Kthehuni, Stavrin e lashë
në Qafë të Thanës,
Një gomë i qe shpuar.
Do t'ju vijë
nesër në mëngjes
sapo të hapni sytë...»
Po shoferët gënjenin nganjëherë
për të na qetësuar.
Mirë bënin. Ata e dinin

se çdo të thotë
shoferin e rrugëve të gjata
në një natë me shqotë dhe armiq
ta presë te agjenci e vjetër
gruaja e kalamajtë e tij.

Kështu për dyzet vjet me radhë,
derisa ne u rritëm,
u bëmë burra,
derisa të gjitha markat e makinave,
që kanë hyrë në Shqipëri,
u vjetëruan
në duart
e babait tim.

Por një ditë,
krejt papritur për të,
andej, nga rrug' e Voskopojës,
një inspektor rrugor
i doli përpara:
«Akoma punon ti, Stavri?
Akoma s'ke dalë në pension?
Përse nuk i bindesh ligjit:
të pushosh
e të çlodhesh
e nipërit e mbesat t'i gëzosh?»

S'e kishim parë kurrë aq të trishtuar,
s'e kishim parë kurrë të përlotur,

s'e kishim parë kurrë aq të lodhur
veç atë mbrëmje
kur duhej të ndahej me timonin,
kur duhej të shkëputej nga rrugët e atdheut,
kur ne
dhe vetë ai
mundohej të përfytyronte veten,
pa dashur,
si plak.

Ishte e rëndë,
tepër e rëndë.
Papritur i ranë të gjitha dhëmbët.
Pa patentë,
pa rrugë në sy,
pa erën e naftës në trup
ai na ngjante si i huaj,
si tjetër njeri.

Ç't'i thoshim?
Të mbyllej në shtëpi,
të mirrte torbën e pazarit,
të mësonte të luante domino,
të blinte tespie,
të miqësohej me pleqtë e Korçës?....
Duhej të fillonte nga e para
si një i transferuar
nga një qytet tjetër,

si një mysafir i panjohur
në shtëpinë e vet,
mes kalamajve të vet...

Duhej të lexonte rregullisht
lajmërimet e vdekjeve
që në biseda
të mos mbetej tuaf.

I veshur me kostum e kollaro,
me pardesy e jakë të bardhë,
me plakën, për herë të parë
duhej të shkonte në çdo fejesë
apo dasmë
apo lindje te komshinjtë,
duhej të hynte e të dilte
në dyert e farefisit
me rast e pa rast;
duhej, me një fjalë,
të bëhej shtëpiak.

Çdo mbrëmje
rrugët e Shqipërisë
me kalldrëm, me baltë a me asfalt
filluan të çmbështillen e të na futen
në sytë tanë,
në damarët tanë,
në shtretërit tanë.

Ai që s'grindej kurrë
 tani, kur më të rrallë pi një gotë,
 me plakën shamatohet ndonjëherë:
 «Ti ma çove djalin në Tiranë,
 ti ma mbylle diku, në një zyrë.
 M'i thartohen trutë nëpër libra, si guak,
 fytyrën ma ka të verdhë
 si një i oftikosur, qoftë larg.
 Dhe fjalën (e ke vënë re?),
 shtatëqind herë në buzë e mat
 në vend që ta thotë-bramp!». . . .
 Për të,
 të gjithë ne
 duhej të ishim bërë shoferë. . . .
 Sepse për të
 shoferët janë
 njerëzit që e kanë vdekje
 horizontin e një dhome
 sado e mobiluar qoftë,
 njerëzit që pavarësinë s'e shkëmbejnë
 me asgjë në botë,
 njerëzit që s'i bëhen servilë kurrkujt,
 njerëzit që e kanë shumë të fortë ndjenjën
e klasës
 e të solidaritetit,
 njerëzit që rrugët e atdheut i duan
 jo më pak
 se gruan,

fëmijët
dhe shokët.

Mëngjeseve, kur shokët e tij pensionistë
me torbën nën sqetull
dalin në pazar,
atë e gjen te agjenci e kamionave
ose në park.

Vëllanë fonë të tretë,
që si veten
na e bëri shofer,
që pagëdhirë
del dhe e përcjell.
Makinën ia ndez
dhe e uron:
«Rrugën e mbarë, bir!»

Dikur të gjithë ne,
që jemi rritur në sediljet e makinave,
me lot në sy
i luteshim të na e jepte pak makinën...
Por im atë është burrë i vjetër,
ndaj s'mund t'i lutet
një piciruku
makinën t'ia japë
«Vetëm një herë!»

Për të mos e fyer, vëllai,
çdo mbrëmje
tek agjencia e re,
i thotë:
«Mere pak makinën, baba!
Çoje deri në park;
se, ja, shiko, kockat më janë mpirë...»

Dhe kur njëherë
im vëlla,
për shaka,
bëri sikur harroi t'i jepte makinën,
babai erdhi në shtëpi i nxehur,
kërkoi raki
dhe me mamanë u grind
kot së koti.
(«Ty të kanë ngjarë!»)
Të nesërmen u sëmur
dhe nga shtëpia
nuk doli një javë.

Por pas një jave
doli përsëri nga agjencia e kamionave
të presë makinat, shoferët, shokët
që vijnë nga rrugët e gjata.

Rrugë të mbarë,
ju që niseni!
Mirë se erdhët,

ju që në mesnatë u kthyet.

Takohuni pak me tim atë,

që ju pret

në buzë të rrugës.

Por, si përgjigje

ju kurrë mos i thoni:

Pleqëri të mbarë!

Sepse shoferët,

me zemrën e madhe,

ku futin mijëra kilometra rrugë,

nuk plaken kurrë.

PASQYRA E LËNDËS

Sonte dhe nesër në mëngjes	3
Ekskavatori 4 m ³ dhe poeti	4
Natën e mirë, polic!	5
Armiku i klasës	8
Fierza	10
Ura e prishur në dhjetor nga Drini	11
Peisazh nga Drini i qetuar pas natës së devijimit	14
Grupi i plasjes së minave	15
Peliçja ime në Va të Dejës	17
Në një xhirim të dështuar filmi	19
Kujtim për rrugën «Koço Çamçe»	24
Atentatori	28
Këngë djepe e kënduar në dy kohë të ndryshme	29
Për nënat	31
Rrëfim sekret i gjyshes nuses sime	33
Bardhësi	37
Fjalët e fundit të Gjergj Kastriotit	38
Motiv nga viti 1920	40
Maria Stjuart	42
Rapsodi e re për qiellin	45
1 Maji	50
Ta dish	53
Marrëdhënie	54
Familjare	56
Kam takuar njëherë një njeri	58
Në organizatë	60
Moment lirik në maj	63
Buzë Shkumbinit, në Elbasanin e hekurt	65
Pushtimi i Çekosllovakisë	67
Babai	71
Përse nuk u inçizua estrada e një fshati në Devoll	72
Pas shiut	74
Balada e trenit	75
Pranë minatorëve	77
Nëna e kantierit	79
Vata	81
Thyerja e natës (poemë)	83
Pensioni i babait (poemë)	90